

Tanóra / modul címe:

METAFORIZÁCIÓS MINTÁZATOK ÉS REFLEXÍV SZÖVEGELEMEK EGY KORTÁRS MAGYAR SZERZŐ NOVELLÁJÁBAN VÖRÖS ISTVÁN: *FEHÉR KARÁCSONY*¹

A tanóra célja:

A mai órán azzal a novellával foglalkozunk, melynek szövegét fénymásolatban megkaptátok, és otthon elolvastátok. Nem tervezzük a novella komplex elemzését, csupán a szöveg metaforikus mintázatait és a reflexív szövegelemeket szeretnénk föltárni.

1. feladat (3 perc)

a)

Olvasd el Nagy Zoltán *A kéz* című versét!

A kéz, a kéz mely símogat
Legyen fehér, puha és érett,
Vendég ki ritkán látogat,
S hamar mondja, hogy isten véled.

Sétáló hölgy, ki andalog
Sötét mezőn, nem tudva merre
S könnyen lép mint az angyalok
Tó tükörén, habot se verve.

Ki néha táncol s únva ezt,
Már meg-megáll, álomba réved
S dobogó szívvel futni kezd
Ha sűrű rengetegbe téved.

Csuklón hajlása: áhítat!
Fénye, mint holdé nyári este!
Ostya, mit csókkal szád itat
S hiszed, hogy ez az Urnak teste!

A kéz, a kéz mely símogat
Legyen Tiéd, Tiéd csak mindig!
Öt ujja tudjon táncokat,
Mik szívem áhitatra intik.

Öt ujj, öt karcsu jaguár,
Ugrásra kész a dzsungel éjén,
Színük mint havas január
Hajam sötét bozótja mélyén.

Kezed remegjen, drága nő,
Mikor sötét hajamba mélyed
S kisujjadon egy drágakő
Ragyogjon, mint a szenvedélyed!

(Nyugat / 1917. 1. szám)

¹ in: Vörös István: *A kéz öt ujja*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 2001. A novella a Jelenkor című folyóirat 1999/8. számában jelent meg először - <http://www.e3.hu/scripta/jelenkor/1999/0708/17voros.htm> -, ehhez képest a kötetben megjelent változat anyaga néhány helyen szövegtagolás és szóhasználat tekintetében eltér.

b)

A kéz-metonímiát hogyan tölti föl a vers a szent és a profán szerepeivel? A beszélő én megnyilvánulásai milyen nyelvi formákban jelennek meg? Töltsétek ki a mellékelt táblázatot!

Nagy Zoltán: <i>A kéz</i>		
a <u>szent</u> szerepei	A beszélő én	a <u>profán</u> szerepei

2. feladat (8 perc)

a)

Olvassátok el Vörös István novelláinak szövegrészleteit²!

SZÖVEGRÉSZLET	BEFOGADÓI REFLEXIÓ
<p>„Ezúttal beérte egyetlen gyertyaszál meggyújtásával. Az a fény sem arra kellett neki, hogy mellette olvasson, hanem csak hogy kontrollálhassa, amit olvas, megfelelő annak, ami oda van írva. Ennek a fénynek a segítségével akarta elriasztani a téves olvasatot, mint valami ártó szellemet.</p> <p>Attól is félt, hogy talán nem csak az a túlvilág létezik, amit ő talál ki.”</p> <p>(Az olvasás nulla foka - in.: <i>A kéz öt ujjá ...</i> 23. o.)</p>	

² Vörös István: *A kéz öt ujjá*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 2001.

<p>„Sose vettem komolyan azt a szót, hogy élet. Az olyan kifejezéseket, hogy: nem tudhatod, mit hoz az élet, vagy hogy: az élet máshol van. Azt a labdát, amit láthatatlan anyagból tapasztottak, mint valami hógolyót, és begyömöszöltek e mögé a szó mögé, azt a labdát hiába fogtam kézbe, nem olvadt el, de egyszer csak a kezemben sem volt semmi. [...] Andrea elhunyt, ...[...] Föl kell támasztani, határoztam el! [...] Azon a kormos és sötét délelőttön... csikorogtak a villamosok. ... Mikor a 18-as a nagy templom előtt befordult, épp delet harangoztak. [...] Igyekeztem nem törődni a teherrel, ami rám nehezedett. Megpróbáltam az ablakon kibámulva valahol rést találni két egymáshoz épített ház között, és azon a résen belátni a túlvilágra. Közben a villamos mindig továbbvitt.” (Egy napom története - in.: <i>A kéz öt ujjá...</i> 109-111. o.)</p>	
<p>„Amikor szombat reggel Gregor T. nyugtalan álmából fölébredt, kérlelhetetlenül tudomásul kellett vennie, hogy gepárddá változott. [...] Ésszerű magyarázatot nem tudott találni a dologra. Előszörre magában kereste a hibát. Túlságosan is hittem az észben. Bíztam benne. Barátom volt, vele tartottam, mint egy macska. Nyilván ezzé a hitemmé változtam át.” (<i>A nevető angyal</i> - in.: <i>A kéz öt ujjá...</i> 151-152. o.)</p>	

b)

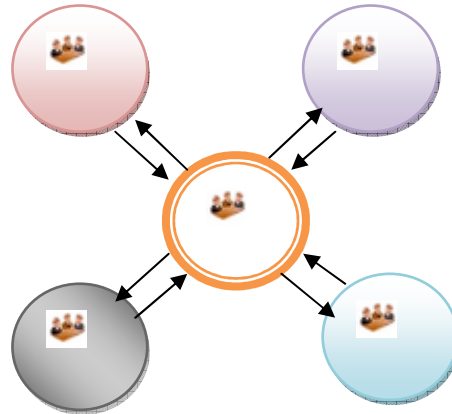
Milyen szövegpoétikai elemek válnak hangsúlyossá? Megjegyzéseiteket, értelmezéseiteket írjátok be a táblázatba!

c-d)

Észrevételeiteket egyeztessétek a szomszédos csoportokkal úgy, hogy egy-egy küldöttet delegáltok. A megbeszélések tapasztalatai nyomán csoportotokban értelmezzétek újra a szövegeket!

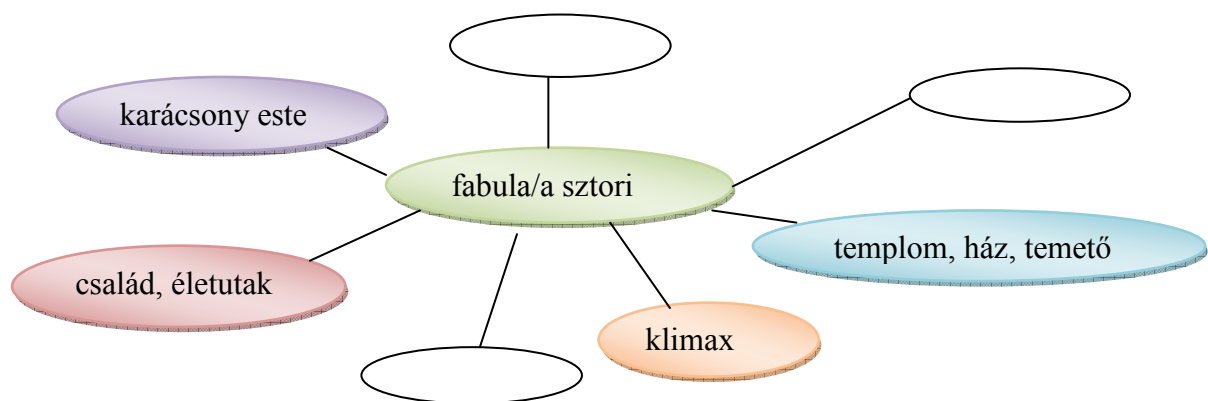

Az egyik csoport szóvivője foglalja össze a reflexiókat, szövegtapasztalatokat, fogalmazza meg észrevételeit Vörös István szövegvilágának poétikájával kapcsolatban!

3. feladat (3 perc)

Pókhálóra segítségével gyűjtsük össze közösen a novella hagyományos fabulaelemeit, rögzítsük a metonimikus olvasatot!

4. feladat (5+2 perc)

a)

A csoportok egyik párosa alkosson írópárt, és készítsen egy rövidhírt a történetről a *Blikk* vagy valamely elképzelt bulvárlap számára a melléklet felhasználásával! Azokat a munkákat, melyeket szívesen megosztanátok az osztállyal, meghallgatjuk.

A *klimax* egy görög eredetű szó, amely a *változó korra*, mint kritikus időszakra utal. Klimax időszakának az ötven év körüli nők élettani fázisát nevezzük. Fő jellemzője a menstruáció elmaradása. A közfelfogás szerint a menopauza akkor köszönt be, ha már egy éve nem jelentkezett a havi vérzés. A petefészkek működésének megszüntetése vagy sebészi eltávolítása valamilyen rendellenesség miatt, korai és mesterséges menopauzát von maga után.

Klimax tünetei lehetnek

- hőhullám, kipirulás, izzadás, szapora szívverés, szívdobogás
- hónapokon át tartó rendszertelen menstruáció, egyéb vérzési rendellenesség
- vizelet-visszatartási problémák, meszesedés, hirtelen nagy súlygyarapodás
- hüvelyszárazság, ingerlékenység, labilitás, koncentráció zavarai, alvászavar, szédülés, fülzúgás
- szembántalmak megjelenése, erősödése: szemszárazság, kötőhártya-gyulladás, látás romlása
- bőr- és hajszárazság

b)

A csoportok másik párosa készítse elő azt a jelenetet, mikor a történetet követő napokban a falu vegyesboltjában erről beszélnek az emberek! Egy páros játékát közösen megnézzük.

5. feladat (5 perc)

A kivetítőn nőket, asszonyokat ábrázoló fotókat, festményeket láttok. Melyeket csatolnátok az újsághírhez, melyeket használnátok inkább novellaillusztrációként? Miért? Érveiteket az információcsomagban található táblázatban gyűjtsétek össze! Az egyik csoport munkájának eredményét majd meghallgatjuk, a többieket pedig arra kérem, egészítsék ki az elhangzottakat.

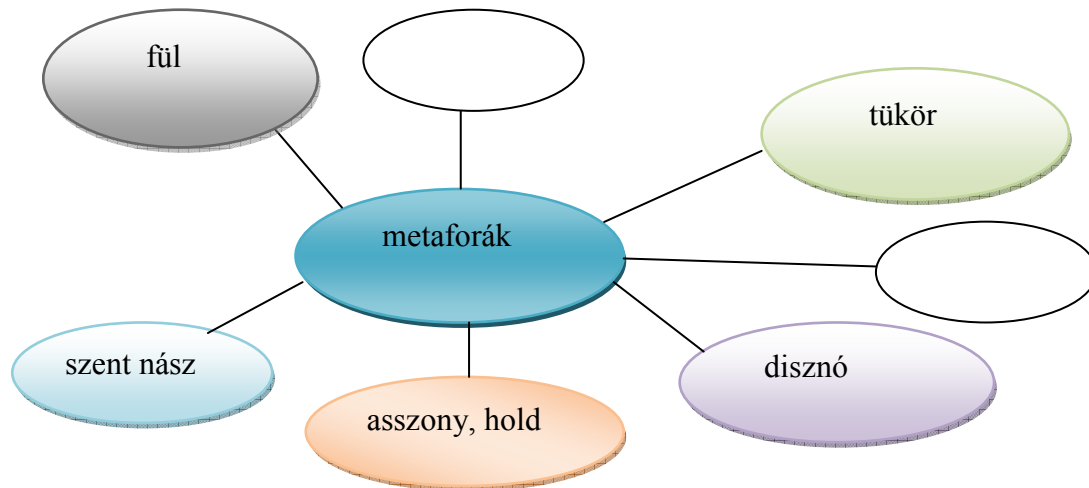
A tudósításokhoz mellékelném:.....,	Novellaillusztrációként használnám:.....,
azért, mert...	azért, mert...

6. feladat (3 perc)

A tapasztalati valóság elbeszélte tartalmait a novellában metaforizációs mintázatok értelmezik, egy nagyon erős motívumháló szövi át az elbeszélés anyagát. Gyűjtsük össze pókhálóábrával a novella metaforikus elemeit!

7. feladat (10 perc)

Képi és szöveges információkat kaptok a novella metaforikus síkjainak föltárásához, az olvasói jelentésteremtés kimunkálásához. Jegyezzétek föl a képek és a szövegek alá értelmezéseiteket, majd rögzítsétek azt is, hogyan szölt bele az információ a novella metaforikus rétegének elemzésébe! A földolgozott motívumokról egy-egy csoport számoljon be, majd a kontrollcsoportok egészítsék ki, reflektálják az elhangzottakat!

8. feladat (3 perc)

Írjatok blogbejegyzést a novellára reflektálva! A négy-öt soros szövegben főleg az írás metaforikus elemeire és az elbeszélésmód reflektáltságára figyeljete! Válasszatok a csoportnak a novella metaforikus mintázatához illeszkedő felhasználónevet! Az elkészült bejegyzéseket a csoportok osszák meg egymással!

9. feladat (2 perc)

Készítsétek el a kilépőkártyáitokat, és az óra végeztével tegyétek a tanári asztalra!

Kilépőkártya

Név:

A novella elolvasása után azt vártam az órától, hogy...

Az óra fölhívta a figyelmemet arra, hogy...

Nem kaptam választ arra, hogy...

Szeretnék tovább foglalkozni azzal a problémával, hogy...

A legkevésbé fontos feladat volt...

A legérdekesebb/legizgalmasabb feladat volt az, amikor...

A tanórán használt technikák, elemzési eljárások **elősegítették / megnehezítették** a szöveg megközelítését, mert...

Vörös István *Fehér karácsony* című novellájának feldolgozása során **változott / nem változott** a kortárs irodalom iránti érdeklődésem, mert...

10. feladat (1 perc)

From: MAGYARTANÁR<hazi_feladat@portfolio.hu >

To: tanulo1@hazi_feladat@portfolio.hu, tanulo2@hazi_feladat@portfolio.hu...

Date: 2011/2/18

Subject: hazi_feladat/portfolio

Kedves Tanítványaim!

A Vörös István-órához kapcsolódó házi feladatokat a levelemhez csatolt dokumentumokban megtaláljátok. Sikeres és örömteli munkát kívánok!

Üdvözlettel:

Magyartanárotok

a)

A metaforikus elemek jelentésmezője több tartományában is kötődik az elbeszélői magatartáshoz, a reflektáltság szintjeihez. Az E/1. elbeszélő hol tágabb, a szerepen kívüli perspektívából reflektál (elbeszélői én – **EI**), hol pedig a szerepben lévő önmagára (elbeszélő én – **ET**).

Az elbeszélői és elbeszélő én reflexiói a szövegben egymást váltva vannak jelen. A vonatkozó szövegrészek vizsgálatával a táblázatban jelöld ki, melyik az elbeszélői, melyik az elbeszélő én (**EI/ET**)! A táblázat végén ötcentis esszében fogalmazd meg a perspektívaváltások funkcióját!

<u>Az elbeszélés szövegébe simuló reflektív réteg</u>	
Néha elrémülök a saját erőmtől, néha meg azt veszem észre, hogy semmit se ér. A semmitől félnék? Saját magamtól? Vagy az a semmi bennem nem is én vagyok?	
...mintha egy könyvet olvasnék...	
Valaki hallgat engem. Figyel és hallgat.	
...gondolta ő, vagy gondoltam én...	
A rossz módszereit kiismertem már, a jót meg, ha jön, nem bántam volna.	
...végtelen magányosság szakadt rám...	
A legegyszerűbb magyarázatok néha föl se merülnek az emberben.	
...ráismertem ugyanarra a mellényúlásra, ahogy néha képtelen vagyok helyesen föltenni a kérdéseket, ahogy elmegyek a természetes magyarázatok mellett, mert csak kerülőutakon merem megközelíteni a dolgot.	
...hogya ilyeneket mondok és csinállok, akkor ne csodálkozzak, ha a faluban furcsákat beszélnek rólam, ha nem kapok kedvezményes üdülést a Balatonhoz...	
Azt hiszed... nem vagyok ugyanolyan, mint te... én nem jártam angyalcsinálónál... múlt éjszaka megláttam a fiam, aki a nemlétben is növekszik...	
...csak oda képzeltelek titeket annak a fiúnak a helyébe...	
Januárban kimaradt a vérzésem, azt hittem, hogy gyereket várok, de az orvos mosolyogva közölte, változó kor.	
Ötcentis esszé	

b)

Készítsétek el a novellaelemzés anyagának portfólióját! A csomag tartalma:

- a novella fénymásolt, tanórai jegyzeteitekkel ellátott szövege
- pókhálóábrák: metonimikus elemek / a fabula (3. feladat) + a metaforikus mintázat (6. feladat + a 7. feladat feldolgozása, közzététele során készített feljegyzések rendszerezett változata)

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

- elemző táblázatok: szövegpoétika (2. feladat) + érvtáblázat (5. feladat) + reflektáltság (táblázat – házi feladat)
- a novellát adott szempontból értelmező esszé – címe azonos az óra címével – (1,5 A/4 oldal):
Metaforizációs mintázatok és reflexív szövegelemek egy kortárs magyar szerző novellájában – *Vörös István: Fehér karácsony*

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV